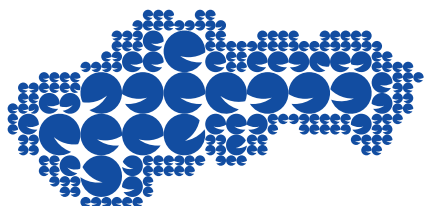

SLOVENSKÁ REČ

79 • 2014 • 5 – 6

**ČASOPIS PRE VÝSKUM SLOVENSKEHO JAZYKA
ORGÁN JAZYKOVEDNÉHO ÚSTAVU ĽUDOVÍTA ŠTÚRA SAV**

SLOVENSKÁ REČ

Časopis pre výskum slovenského jazyka.
Založený v roku 1932. Orgán
Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra
Slovenskej akadémie vied

SLOVAK SPEECH

Journal for the Slovak Language Research.
Founded in 1932. Published by Ľudovít Štúr
Institute of Linguistics,
The Slovak Academy of Sciences

HLAVNÝ REDAKTOR VÝKONNÁ REDAKTORKA REDAKČNÁ RADA

Slavomír Ondrejovič
Jana Wachtarczyková

EDITOR-IN-CHIEF EXECUTIVE EDITOR EDITORIAL BOARD

Ján Bosák (Bratislava), Klára Buzássyová (Bratislava), Juraj Dolník (Bratislava), Ľubomír Ďurovič (Lund – Švédsko), Miroslav Dudok (Bratislava), Ján Findra (Banská Bystrica), Siniša Habijanec (Záhreb – Chorvátsko), Björn Hansen (Regensburg – Nemecko), Martina Ivanová (Prešov), Ľubomír Kralčák (Nitra), Mark Lauersdorf (Kentucky – USA), Milan Majtán (Bratislava), Martin Ološtiak (Prešov), Oľga Orgoňová (Bratislava), Ján Sabol (Košice), Daniela Slančová (Prešov), Pavol Žigo (Bratislava)

REDAKTORKA ANGLICKÝCH TEXTOV TECHNICKÝ REDAKTOR

Júlia Behýľová
Vladimír Radík

ENGLISH LANGUAGE EDITOR LAY OUT

Časopis je citovaný v databázach

Scopus (Elsevier), *Linguistic Bibliography / Bibliographie Linguistique* (Brill), *The Year's Work in Modern Language Studies*, *Central European Journal of Social Sciences and Humanities*, *Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego*, *Naviga* (Softweco), *ProQuest – Linguistics & Language Behavior Abstract* (LLBA), *Summon* (Serials Solutions/ProQuest), *WorldCat* (OCLC)

Indexed in databases

Periodicita

Vychádza 6 čísel 3-krát ročne

Periodicity

Published 6 issues, 3 times per year

Adresa redakcie

813 64 Bratislava, Panská 26, Slovensko,
tel. +421-2-54431756, e-mail: slovenska.rec@juls.savba.sk, www.juls.savba.sk

Address of editor's office

Elektronická verzia časopisu je dostupná na

<http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/>

The electronic version of journal is available at

Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma redakcia

Subscription information and booking are received by editor's office

Výhradný distribútor na Slovensku

SAP – Slovak Academic Press s. r. o., Bazová 2, 821 08 Bratislava.
E-mail: sap@sappress.sk, www.sappress.sk. Registračné číslo 7089.

Distributed in Slovak Republic by

Objednávky do zahraničia prijíma a vybavuje

SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia,
tel.: +421-2-63839472, fax: +421-2-63839485, e-mail: info@slovart-gtg.sk.

Foreign orders executed by

Časopis je v predaji v kníhkupectve Veda

Štefánikova č. 3, Bratislava

The journal available at Veda bookshop

Návrh a grafické spracovanie obálky

Jana Wachtarczyková, Martina Cebecauerová

Design and cover design graphic processing by

ISSN 0037-6981 (tlačená verzia)

EV 3695/09

ISSN 1338-4279 (verzia online)

Toto číslo vyšlo v novembri 2014

ŠTÚDIE A ČLÁNKY / STUDIES AND ARTICLES

- 259 – 273 **Výskum slovenskej slovotvorby v poslednom štvrt'oročí. I. časť**
Research of the Slovak Word Formation in the last 25 Years. Part I
Martin Ološtiak
- 274 – 303 **Slovensko-česká a česko-slovenská dvojjazyčná lexikografia. Vývinový prehľad od 19. storočia po súčasnosť. I časť**
Slovak-Czech and Czech-Slovak Bilingual Lexicography. An Overview of the Development from the 19th Century up to the Present Times. Part I
Katarína Gajdošová
- 304 – 319 **Adjektíva v neinštitucionálnej dialogickej komunikácii dospelých na východnom Slovensku**
Adjectives in Non-institutional Dialogue Communication in Eastern Slovakia
Martina Bodnárová

DISKUSIE A ROZHLADY / DISCUSSIONS AND HORIZONS

- 320 – 326 **Súdny obvod – domová sloboda. Poznámky k právnym pojmom zo žilinského prekladu Magdeburského práva**
Remarks on the Law Terms from the Žilina's Translation of the Magdeburg Law
Rudolf Kuchar

SPRÁVY / REPORTS

- 327 – 329 **Sympóziu doktorandov jubilujúceho školiteľa Jána Sabola**
Symposium of Post-graduate Students of Ján Sabol Celebrating his Birthday
Iveta Bónová
- 330 – 332 **Týždeň vedy a techniky v Slovenskom národnom korpuse**
National Science and Technology Week in the Slovak National Corpus
Katarína Gajdošová

VÝSKUM SLOVENSKEJ SLOVOTVORBY V POSLEDNOM ŠTVRŤSTOROČÍ. I. ČASŤ

Martin Ološtiak

*Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Inštitút slovakistických, mediálnych
a knižničných štúdií, Ulica 17. novembra 1, 080 78 Prešov, e-mail: olo.martin@gmail.com*

OLOŠTIAK, M.: Research of the Slovak Word Formation in the last 25 Years. *Slovak Speech*, 2014, vol. 79, no. 5 – 6, p. 259 – 273.

Abstract: The paper outlines the development in the field of investigation of Slovak word-formation in recent 25 years (1989 – 2014). The paper covers dominant areas in the field, i.e. theory and methodology (e.g. the concept of word-formation motivation), functions of word-formation motivation, word-formation of verbs, adjectives, adverbs, compounding, the tendency toward internationalization, word-formation adoption of loan words, lexicographic treatment of Slovak word-formation and morphemics, word-formation of proper names, the role of word-formation and the investigation of symmetries and asymmetries in the cross-linguistic study, the role of word-formation in a text etc. These aspects of word-formation are dealt in the works of J. Furdík, J. Horecký, K. Buzássyová, M. Nábělková and others.

Key words: Slovak word-formation, investigation in the period of 1989 – 2014, Juraj Furdík, Ján Horecký, Klára Buzássyová, Mira Nábělková

V slovakistickom jazykovednom prostredí chýba práca, ktorá by ponúkala prehľad jazykovedného myslenia na Slovensku. Myslíme tým prácu takého typu, akou sú napríklad v českom prostredí *KAPITOLY Z DĚJIN ČESKÉ JAZYKOVĚDNÉ BOHEMISTIKY* (Pleskalová et al., 2007). Uvedomujeme si pritom, že koncipovanie komplexných akademických dejín slovenskej jazykovedy (primárne máme na mysli slovakistiku) je beh na dlhé trate. Plurál *dlhé trate* sme v tomto kontexte nepoužili náhodou, pretože sa nazdávame, že jedna z ciest, ako sa možno aspoň priblížiť k štartovacej čiare takéhoto veľkého a komplexného projektu, je pokúsiť sa charakterizovať a zhrnúť vývin poznania v jednotlivých oblastiach jazykovedného výskumu. Ani takto koncipované práce v slovakistike nenájdeme, a tak je to jedna z úloh, na ktorú by sa slovakisti mohli (a mali) podujat' čím skôr.

Uvedené konštatovania sa v plnej miere týkajú aj derivatológie. V našom príspevku by sme túto medzeru chceli vyplniť aspoň čiastočne, a to prehľadom derivatologického výskumu slovenského jazyka v rokoch 1989 – 2014. Rok 1989 predstavuje dôležitý medzník vo vývine slovenskej slovnej zásoby predovšetkým z mimojazykových dôvodov. V novembri 1989 dochádza k zmene politicko-ekonomického režimu, s čím

súvisia aj zmeny vo fungovaní slovnej zásoby. Rok 1989 je však významný nielen z externolingvistického hľadiska, pretože v tomto období vychádza kompendium DYNAMIKA SLOVNEJ ZÁSoby SÚČASNEJ SLOVENČINY (Horecký – Buzássyová – Bosák et al., 1989; ďalej DSZ), v ktorom sa pomerne komplexným spôsobom analyzuje vývin slovenskej lexiky od začiatku 70. rokov 20. storočia do polovice 80. rokov.

Pokiaľ ide o slovotvorbu, v DSZ sa nachádzajú kapitoly o úlohe slovotvornej motivácie v lexikálnej dynamike (s. 28 – 36; autorom je J. Furdík), o osobitných typoch motivácií, o slovotvornom hniezde a slovotvornej paradigme v dynamike slovnej zásoby, o slovotvornom hniezde a o slovotvornej paradigme (s. 36 – 48; autorka K. Buzássyová). V najrozsiahlejšej časti celého kompendia s názvom Pomenovacie jednotky (s. 49 – 241) sa pozornosť venuje jednotlivým lexikálno-sémantickým skupinám pomenovaní (názvy osôb, názvy miesta, názvy inštitúcií, abstraktná lexika a pod.). Na charakteristike týchto skupín sa výrazným spôsobom využívajú aj slovotvorné poznatky. V ďalšej časti (Sémantické a štylistické procesy a tendencie, s. 243 – 317) sa analyzujú procesy, na ktorých sa slovotvorný systém buď spolupodieľa, resp. je ich súčasťou (multiverbizácia, internacionalizácia slovnej zásoby, súčasné tendencie v preberaní slov, univerbizácia, neologizácia a i.), alebo ide priamo o procesy súvisiace s fungovaním slovotvorby (konkurencia slovotvorných typov s domácimi a internacionálnymi formantmi: *-(iz)ácia/-nie, -ita/-osť*). Celkovo možno konštatovať, že aj keď sa v DSZ (celkom logicky) prezentujú výsledky výskumu slovnej zásoby z predchádzajúcich období, pasáže v tomto kompendiu majú aj nemalú prediktabilnú silu. V DSZ sa totiž poukazuje na mnoho procesov a tendencií, ktoré sa v období po roku 1989 ešte posilnili (napr. internacionalizácia slovnej zásoby, dôležitosť pomenovaní osôb, nárast tvorenia kompozít).

Do kontextu slovenskej derivatológie v skúmanom období výrazným spôsobom prispel Juraj Furdík, preto jeho prácam budeme venovať náležitú pozornosť. J. Furdík v tomto čase publikoval niekoľko zásadných štúdií a knižných prác: SLOVOTVORNÁ MOTIVÁCIA A JEJ JAZYKOVÉ FUNKCIE (1993), posmrtné SLOVENSKÁ SLOVOTVORBA (TEÓRIA, OPIS, CVIČENIA) (2004) a ŽIVOT SO SLOVOTVORBOU A LEXIKOLÓGIU (2005). V monografii SLOVOTVORNÁ MOTIVÁCIA A JEJ JAZYKOVÉ FUNKCIE (1993) predstavuje slovotvorbu prostredníctvom konceptu **slovotvornej motivácie**. Slovotvornú motiváciu považuje za trojjediný princíp – proces, vzťah a vlastnosť: „Ako proces vystupuje pri utváraní slova, resp. pomenovania. Ako vzťah sa prejavuje medzi dvoma (resp. pri možnej viacnásobnej motivácii aj medzi viacerými) slovami (pomenovaniami): východiskovým (motivantom) a voči nemu sekundárnym (motivátom). Ako výsledok procesu a súčasť vzťahu je vlastnosťou motivátu (tu sa používa aj označenie motivovanosť). Sú to tri stránky jedného a toho istého javu, preto ho môžeme charakterizovať abstraktnejšie ako princíp štrukturácie a dynamizácie jazykového systému.“ (Furdík, 1993, s. 12 – 13). V práci sa tento postulát rozvíja z viacerých strán,

slovotvorba (slovotvorná motivácia) sa analyzuje vo vzťahu k semiotike (slovotvorne motivované slovo ako jazykový znak), k lexikológii, k lexikálnej sémantike, k morfológii, k štylistike (štylistické dimenzie slovotvorne motivovaného slova), vo vzťahu k varietám národného jazyka (slovotvorná motivácia v spisovnom jazyku a v nárečí). Pozornosť venuje aj konfrontácii slovotvornej motivácie v slovenčine a ďalších jazykoch (v nemčine a v maďarčine).

Z hľadiska utvorenosti slovnú zásobu podľa J. Furdíka tvoria slovotvorne nemotivované a slovotvorne motivované jednotky (2004, s. 23). Vzťah medzi nemotivovanou a motivovanou časťou lexiky chápe ako obojstranne dynamický; zamietá tézu, že slovná zásoba priamočiaro smeruje od motivovanosti k nemotivovanosti. Pomer slovotvorne motivovaných a nemotivovaných slov v lexike je podľa J. Furdíka v zásade konštantný (v slovanských jazykoch ide približne o pomer 1:2 v prospech slovotvorne motivovaných jednotiek). Jednotlivé slová síce podliehajú demotivácii, avšak zároveň vzrastá ich motivačná potencia (schopnosť byť motivantom) a tvoria sa od nich ďalšie, slovotvorne motivované slová. J. Furdík tento proces nazýva demotivačný cyklus. Analýzou tohto javu dochádza k zisteniu, že „celková motivovanosť slovnej zásoby slovenčiny (a predpokladáme, že aj iných slovanských jazykov) sa oslabením motivovanosti jej niektorých jednotiek nielen neznižuje, ale naopak zvyšuje“ (1993, s. 42 – 43).

Navyše, vo Furdíkovom výklade sa zdôrazňuje procesuálna stránka demotivácie, teda postupnosť, graduálnosť tohto javu. Motivovanosť a nemotivovanosť sú totiž dva krajné póly, medzi ktorými je rad medzistupňov. Môže teda nastať aj situácia, že pri porovnávaní dvoch lexikálnych jednotiek skonštatujeme „X je motivovanejšie než Y“ a „Y je motivovanejšie než Z“. J. Furdík si veľmi dobre uvedomuje, že oslabovanie motivovanosti neprebíha jednoliato. Nebolo by preto namieste paušálne tvrdenie, že každé slovo podlieha demotivačnému cyklu rovnako. Skôr sa demotivujú slová patriace do mutačného typu onomaziologických kategórií, kde sa prejavuje najväčšia tendencia k „rozchodu“ medzi slovotvorným a lexikálnym významom. Na druhej strane transpozíčné a modifikačné deriváty, pre ktoré je príznačná väčšia ekvivalencia slovotvorného a lexikálneho významu, sa demotivujú pomalšie.

V štúdií JAZYKOVÝ STATUS SLOVOTVORNE MOTIVOVANÉHO SLOVA (1996) chápe pojem slovotvornej motivácie (SM) lexikologicky a jeho základné vlastnosti zhŕňa takto: 1) pojem SM, hoci vznikol v úvahách o jazykovom znaku, vo svojej podstate nie je pojmom semiologickým, ale onomaziologickým, pretože súvisí s pomenovaním ako procesom a s pomenovaním ako výsledkom tohto procesu; 2) SM sa chápe ako zdôvodnenosť jazykového vyjadrenia pomenovaného javu; 3) SM je komplexný, formálno-obsahový jav; 4) SM stotožňuje s existenciou vnútornej formy pomenovania: „Motivované je pomenovanie, na ktorom možno preukázať existenciu vnútornej formy“ (1996, s. 50).

Slovotvorne motivované slová sa na základe istých vlastností zaraďujú do slovotvorných útvarov (rovnakokoreňových i rôznokoreňových). Miesto v slovotvornom rade a v slovotvornom hniezde J. Furdík charakterizuje prostredníctvom pojmu/termínu motivačná intencia (MOTIVAČNÁ INTENCIA SLOVA, 1998a). Motivačnú intenciu definuje ako schopnosť slova zapojiť sa do motivačných vzťahov. Inovačne využíva tézy intencnej teórie slovesa a vymedzuje štyri typy motivačnej intencie podľa postavenia lexémy v slovotvornom rade: slovo môže byť motivantom (schematicky $L \rightarrow$), motivantom aj motivátom zároveň ($\rightarrow L \rightarrow$), len motivátom ($\rightarrow L$), resp. do motivačných vzťahov sa nemusí zapájať (L). So zmyslom pre detail analyzuje spoločné i odlišné vlastnosti slovesnej a motivačnej intencie.

Vo Furdíkovej koncepcii sa ako dôležitá ukázala potreba „skúmať, do akej miery je slovotvorná motivovanosť lexikálnych jednotiek aktívnym činiteľom jednak v rámci lexikálneho systému, jednak v procese komunikácie“ (1993, s. 37). Autor objasňuje funkciu slovotvornej motivácie pri konštituovaní lexikálneho významu slova a v komunikačnom procese. Vypomáhajúc si terminológiou Á. Kráľa tvrdí, že slovotvorná motivácia zohráva v komunikácii úlohu „nosnej informácie“, ktorá sprostredkúva „hlavnú informáciu“, teda naznačuje lexikálny význam. Dôkladnou argumentáciou dospieva k poznatku o vzťahu medzi frekvenciou a slovotvornou motivovanosťou; tento vzťah by sa dal vyjadriť jednoduchou úmerou: podiel slovotvorne motivovaných slov stúpa s klesajúcou frekvenciou. Slová s vysokou frekvenciou sú v prevažnej miere slovotvorne nemotivované; pri nich totiž nie je potrebné lexikálny význam naznačovať slovotvornou štruktúrou. A naopak, pri slovách s nízkou frekvenciou je „pomoc“ slovotvornej motivácie vítaná. Takýmto spôsobom slovotvorná motivácia napomáha používateľom jazyka osvojiť si význam mnohých lexikálnych jednotiek a zároveň sa u komunikantov upevňuje vedomie o hierarchickej usporiadanosti lexikálneho systému.

Ďalším neuspokojivo riešeným problémom v oblasti derivatologického bádania je otázka explikácie slovotvorného významu pomocou syntaktických konštrukcií. V kapitole K SYNTAKTICKO-SÉMANTICKEJ INTERPRETÁCII SLOVOTVORNÝCH ŠTRUKTÚR (1993, s. 76 – 93) zaujal pozíciu „zmieriteľa“ poľskej derivatologickej školy, ktorá vychádza zo syntaktického výkladu slovotvorby, a česko-slovenskej školy, ktorá tento prístup pomerne rázne odmieta a svoje teoretické východiská stavia na sémantickej (J. Horecký), resp. onomaziologickej klasifikácii (M. Dokulil). J. Furdík stavia na pozitívach oboch týchto prístupov; pri explikácii slovotvorného významu využíva súbor substitúcií v podobe syntaktických štruktúr. Syntaktické štruktúry však nepokladá za východisko pre štruktúry slovotvorné, ale za paralelné s nimi. Odmieta tak mienku, že syntaktická štruktúra je hĺbkovou štruktúrou pre slovotvorné štruktúry. Citujúc mienku K. Buzássyovej (1969), metódu substitúcií pokladá za výskumnú procedúru, súčasť metajazyka: „priame stotožňovanie zložiek motivovaného slova

s vetnými členmi na základe substitúcie nie je adekvátne skúmanému javu“ (1993, s. 81). J. Furdík teda vo svojom prístupe spojil zásady onomaziologickeho triedenia M. Dokulila s uvedenou substitučnou metódou. Typ substitúcie priraduje k typu onomaziologickej kategórie; transpozičným a mutačným derivátom pripisuje substitúcie v podobe vety a modifikačným slovám substitúcie v podobe syntagmy. Navyše, v tejto štúdii J. Furdík predstavuje prvý ucelený opis slovotvorného významu substantívnych derivátov, vrátane dovtedy prakticky nepovšimnutého problému desubstantívnych substantív. Tento prístup sa osvedčil aj vo vyučovacej praxi, preto bol v upravenej podobe zaradený aj do učebnice SLOVENSKÁ SLOVOTVORBA (2004, s. 88 – 98). Vzťahu syntaxe a slovotvorby na podloží pojmov/termínov transpozícia, syntaktická derivácia a nominalizácia venuje pozornosť K. Buzássyová (2000).

Vo Furdíkovej derivatologickej koncepcii má pevné miesto aj vymedzenie súboru funkcií slovotvornej motivácie. Túto problematiku si všíma vo viacerých prácach (napr. SLOVOTVORBA – HYBNÁ SILA LEXIKÁLNEJ DYNAMIKY, 1993, s. 109 – 114). V kondenzovanej podobe svoje poznatky formuluje takto: „Slovotvorba vo svojom komplexe spĺňa teda vo vzťahu k slovnej zásobe ako celku funkciu systemizátora, vo vzťahu k novoutvoreným slovám funkciu integrátora, vo vzťahu lexikálnych jednotiek k viacsovným pomenovaniám a k výpovediam funkciu sémantického kondenzátora a vo vzťahu k prevzatým slovám funkciu adaptátora.“ (1993, s. 114). Takéto vymedzenie funkcií slovotvorby autorovi umožňuje vysloviť „smelú“, ale skúmanému javu adekvátnu tézu o zásadnej úlohe slovotvornej motivácie nielen v štruktúracii lexikálnej zásoby, ale prostredníctvom slova v celom jazykovom systéme. Navyše, využívajúc terminológiu synergetiky, princíp slovotvornej motivácie pokladá za jeden z rozhodujúcich kooperačných faktorov, ktorý udržiava rovnovážny stav v jazykovom systéme (SYNERGICKÁ POVAHA SLOVOTVORNEJ MOTIVÁCIE, 1999a). Je zároveň paradoxné, ako sa zmieňuje v štúdii SLOVENSKÁ SLOVOTVORBA Z HĽADISKA VŠEOBECNEJ JAZYKOVEDY (2000), že takéto stredové postavenie slovotvorby jej nezaručuje adekvátnu pozornosť zo strany všeobecnej jazykovedy. Práve naopak, „slovotvorba sa mlčky pokladá za ‚necentrálnu‘ oblasť lingvistiky“ (2000, s. 7). J. Furdík však na viacerých príkladoch presvedčivo dokazuje, že slovotvorba všeobecnej jazykovede má čo ponúknuť: „Princíp slovotvornej motivácie sa stáva svojho druhu archimedovským ‚pevným bodom‘, z ktorého možno odhaliť nové, z iných hľadísk nezistiteľné alebo nie dosť výrazne vymedziteľné javy v celom komplexe jazyka a jeho fungovania“ (1999a, s. 80).

Jednou z najdiskutovanejších slovotvorných tém je derivačná sémantika. Ide o náročnú a z mnohých strán pertraktovanú otázku slovotvorného významu, jeho vzťahu ku gramatickému, ale najmä k lexikálnemu významu, ako aj o otázku štruktúracie slovotvorného významu. tejto problematike sa J. Furdík venuje v štúdii K ONOMAZIOLOGICKEJ ŠTRUKTÚRE SLOVOTVORNE MOTIVOVANÉHO SLOVA (2002). Nadväzu-

júc na poznatky M. Dokulila o onomaziologickom spoji, E. Kubriakovovej o vnútornej syntaxi motivovaných slov a na ternárnu koncepciu L. Nováka o začiatku, strede a konci, J. Furdík postuluje tézu o trojčlennosti onomaziologickej štruktúry slovtvorne motivovaných slov (onomaziologická báza, onomaziologický spoj, onomaziologický príznak). Ternárnosť onomaziologickej štruktúry pripisuje nielen mutačným, ale aj transpozičným a modifikačným derivátom, ako aj kompozitám, teda všetkým slovtvorne motivovaným lexémam. Onomaziologický spoj má horizontálno-vertikálny charakter: v horizontálnom smere spája onomaziologickú bázu s onomaziologickým príznakom, vo vertikálnom smere premost'uje slovtvorný význam s lexikálnym významom. Onomaziologický spoj je teda súčasťou slovtvorného významu, zároveň ho však prekračuje. Nazdávame sa, že prostredníctvom tejto koncepcie sa J. Furdíkovi podarilo bližšie charakterizovať dynamiku vzťahu slovtvorného a lexikálneho významu, s čím súvisí postupné „rozplývanie sa“ slovtvorného významu v lexikálnom význame, teda slovtvorná demotivácia. „Prvopočiatok“ demotivácie sa teda skrýva v onomaziologickom spoji a cezeň v samom postavení slovtvornej motivácie, ktorú J. Furdík chápe ako redundantný jav, pretože na porozumenie a efektívne používanie jednoslovných lexém nie je potrebné, aby boli slovtvorne motivované (2004, s. 24). V štúdií z r. 2002 J. Furdík v ucelenej podobe vyjadruje to, čo už viackrát predtým, porov. napr. formuláciu: „Formálna slovtvorná štruktúra je iba rámcom, v ktorom často (ba pri mutačnom odvodzovaní temer zákonite) dochádza k významovej absorpcii a vytvára sa tzv. sémantický dodatok, bezprostredne nevyjadrený v slovtvornej forme (1993, s. 72). Túto líniu Furdíkovej motivologickej teórie zanalyzoval M. Ološtiak (2010) a niektoré podnety rozvinul do monografickej štúdie ONOMAZIOLOGICKÁ ŠTRUKTÚRA LEXIKÁLNYCH JEDNOTIEK (Ološtiak, 2013), v ktorej podal prehľad doterajších prístupov k skúmanej problematike (najmä M. Dokulila, J. Horeckého, J. Furdíka, P. Štekauera a i.) a ponúkol systematiku onomaziologických štruktúr základných typov slovtvorne motivovaných slov, ako aj viacslovných pomenovaní. Onomaziologickú problematiku v nadväznosti na furdíkovské poňatie rozvíjajú aj ďalší. Napr. N. Janočková v štúdií POZNÁMKY K ONOMAZIOLOGICKEJ ŠTRUKTÚRE SLOVIES (2009b) konštatuje, že onomaziologický spoj má charakter tranzitného člena medzi bázou a príznakom a v ňom dochádza ku kumulácii neslovtvorných sém. Prostredníctvom spoja možno taktiež odlišiť jednotlivé významy polysémantu. Ďalej sa však prikláňa k názoru J. Horeckého, ktorý spoj lokalizuje do sféry onomaziologickej bázy; pri konfixálne utvorených desubstantívnych a deadjektívnych verbách uvažuje o rozštiepenej báze; pri reprodukčných verbách vo vzťahu k lexikografickej praxi za výstižnejší považuje opis „vydávať zvuk + citoslovce“ (napr. *bé* „vydávať zvuk *bé*“); pri prefixálnych verbách počíta so slovtvorným základom ako nositeľom onomaziologickej bázy.

Využívajúc metódu substitúcií, K. Vužňáková v štúdiu BINÁRNOSŤ A TERNÁRNOSŤ ONOMAZIOLOGICKEJ A ONOMATOLOGICKEJ ŠTRUKTÚRY SLOVOTVORNE MOTIVOVANÉHO SLOVA (2009a) síce nadväzuje na J. Furdíka, avšak upozorňuje, že ternaristická koncepcia sa nedá uplatniť pri všetkých slovotvorne motivovaných pomenovaniach (uvádza príklady *študent* „ten, kto študuje“, *pracovisko* „to, kde sa pracuje“, *gazdovať* „byť gazdom“). Prikláňa sa teda k názoru, že existujú aj ternárne, aj binárne onomaziologické štruktúry, pričom binárne štruktúry sa podľa nej uplatňujú pri transpozičných a modifikačných derivátoch a kompozitách a integračných kompozitách a na formálnej (onomatologickej) úrovni sa dvojčlennosť vyskytuje aj pri mutácii. V monografii KOMPOZITÁ V SLOVENČINE (Vužňáková, 2012a) sa tejto problematike venuje v podkapitole 3.1 *Onomaziologická štruktúra kompozít* (s. 86 – 91) v kontexte analýzy vzťahu medzi slovotvorným a lexikálnym významom kompozít. Vo svojich zisleniach nadväzuje na štúdiu, ktorú sme spomínali vyššie, a taktiež sa venuje statusu onomaziologického spoja a ďalším okolnostiam, ktoré prispievajú k asymetrii medzi slovotvorným a lexikálnym významom kompozít.

Ďalším výrazným vkladom J. Furdíka je chápanie slovotvorby ako vnútorne členeného jazykového subsystému. Náorne je jeho chápanie predstavené v učebnici SLOVENSKÁ SLOVOTVORBA (2004, s. 109 – 111). Slovotvorný systém je tu predstavený ako entita s takýmto inventárom a štruktúrou: slovotvorné prostriedky (základy, formanty, pomocné prostriedky – spájacie morfémy, interfixy, alternácie, trunkácie), slovotvorné spôsoby (derivácia, kompozícia) a v rámci nich jednotlivé slovotvorné postupy, slovotvorné útvary (rovnakokoreňové: rady, paradigmy, hniezda, rôznokoreňové: slovotvorné typy, onomaziologické kategórie, typy onomaziologických kategórií). K chápaniu štruktúry, teda vzťahov medzi jednotlivými prvkami, uvádzame aspoň jeden príklad – v oblasti rôznokoreňových slovotvorných útvarov, ktorých podstata vychádza z onomaziologickej štruktúry, jednotlivé slovotvorné typy sa podľa istých vlastností zgrupujú do rovnakých onomaziologických kategórií a tie sa zasa na vyššej úrovni abstrakcie spájajú do typov onomaziologických kategórií, ktorých je päť (tu autor nadväzuje na M. Dokulilu): transpozičný, modifikačný, mutačný, reprodukčný a integračný typ. Klasifikáciu typov onomaziologických kategórií prepracovala M. Sokolová v štúdiu VZŤAH SLOVNODRUHOVÝCH A ONOMAZIOLOGICKÝCH KATEGORIÁLNYCH VÝZNAMOV (2007), ako aj v spoluautorstve v príspevku PRÍNOS SLOVNÍKA KOREŇOVÝCH MORFÉM K CHARAKTERISTIKE KOMPOZÍT (Sokolová – Ivanová – Vužňáková, 2005). V nich autorka prehodnotila tradičný dokulilovsko-furdíkovský prístup: nepočíta s reprodukčným typom a vymedzuje niektoré nové typy (formálna transpozícia, formálna modifikácia) a prechodné typy (transpozično-mutačný, modifikačno-mutačný, integračno-modifikačný, integračno-mutačný, modifikačno-mutačný).

J. Furdík sa významne pričínal aj o výskum vnútorných dejín slovotvorby. Hoci väčšinu svojich prác na túto tému publikoval pred skúmaným obdobím (porov. štú-

die z r. 1968, 1969; monografiu z r. 1971), táto prvá výskumná syntéza J. Furdíka o dynamike a vývine slovotvorného systému (na materiáli derivátov z onomaziologickej kategórie spredmetnenia deja) bola prvýkrát v úplnosti publikovaná až v roku 2005 vo výbere ŽIVOT SO SLOVOTVORBOU A LEXIKOLÓGIU (2005, s. 41 – 186). V tejto knižnej práci sa nachádzajú aj ďalšie dve štúdie, v ktorých si autor všima slovotvorný vývin takmer v celom časovom rozpätí fungovania spisovnej slovenčiny, (od Bernoláka až po súčasnosť). Hoci v nich neuplatňuje jednotný teoreticko-metodologický prístup, v slovenskej derivatológii ide o unikátny pokus podať pomerne plastický obraz o vývoji spisovnej slovenčiny na jednej z jazykových rovín. V prvej práci ZUR ENTWICKLUNG DER SLOWAKISCHEN WORTBILDUNG IN DEN JAHREN 1780 – 1914 (1999b; v upravenej podobe po slovensky vyšla prvý raz v spomínanom výbere), ktorá má všeobecnejší ráz, charakterizuje jednotlivé vývinové obdobia (berňolákovské, štúrovské, matičné a martinské) na základe vzťahu systém – norma – úzus. Druhá práca bola publikovaná ako kapitola v kolektívnej monografii NAIJNOWSZE DZIEJE JĘZYKOW SŁOWIAŃSKICH. SŁOWENSKÝ JAZYK pod názvom ZMENY V JAZYKOVÝCH PODSYSTÉMOCH (ČIASTKOVÝCH NORMÁCH). SLOVOTVORNÉ ZMENY (Furdík, 1998b). V nej komplexným spôsobom hodnotí slovotvorný vývoj súčasnej spisovnej slovenčiny (s časovým východiskom na začiatku 40. rokov 20. storočia). Komplexnosť spočíva v tom, že autor podáva charakteristiku všetkých súčastí slovotvorného systému: slovotvorných prostriedkov, postupov i útvarov.

Významné práce v tomto období publikoval aj ďalší derivatologický veľikán a zakladateľ modernej slovenskej derivatológie – Ján Horecký. Okrem množstva článkov (napr. Horecký, 1999b, 1999c, 2002, 2003b, 2003c), zaoberajúcich sa rozličnými slovotvornými aspektmi, v nadväznosti na predošlý odsek treba zvlášť pripomenúť jeho štúdie a knižné práce zaoberajúce sa derivačnou sémantikou: SEMANTICS OF DERIVED WORDS (1994), ONOMAZIOLOGICKÁ INTERPRETÁCIA TVORENIA SLOV (1999a), ONOMAZIOLOGICKÁ TEÓRIA TVORENIA SLOV (2001), ONOMAZIOLOGICKÁ ŠTRUKTÚRA SLOVENČINY (2003a), TYPY ONOMAZIOLOGICKEJ BÁZY (2008). Onomaziologické „videnie“ je prítomné v celom diele J. Horeckého,¹ nazdávame sa však, že táto oblasť Horeckého záujmov nachádza svoj vrchol v prácach publikovaných od polovice 90. rokov 20. storočia. Jeho onomaziologický prístup možno charakterizovať takto: binárnosť, centrálnosť onomaziologickej bázy, komplexnosť.

Dôsledne sa preferuje binárnosť onomaziologickej štruktúry v zmysle onomaziologická báza (OB) – onomaziologický príznak (OP), pričom centrálné postavenie sa pripisuje báze. V reakcii na ternaristické chápanie (porov. vyššie) J. Horecký konštatuje: „Podľa našej mienky tieto tzv. spoje treba klásť nie do oblasti onomaziologického príznaku, ale do samého základu, do onomaziologickej bázy. Potom bude

¹ Porov. napr. formuláciu z roku 1956 z monografie ZÁKLADY SLOVENSKEJ TERMINOLÓGIE: „...Pre terminologické bádanie je... základným hľadisko onomaziologické“ (Horecký, 1956, s. 6).

táto báza nielenže odkazovať na vonkajší, pojmový obsah, ale bude zahrňovať aj možné sémantické odtiene (významy), ba aj rozličné „onomatologické“ pravidlá, resp. poukazy na fonologické alternácie.“ (Horecký, 2003a, s. 10). J. Horecký rozlišuje tri typy OB: gramatickú, derivačnú, lexikálnu. Gramatickú bázu majú: a) slovo tvorne nemotivované lexémy (*loviť, žena, skala*); b) slovo tvorne motivované slová utvorené pomocou transflexie (*lov, žieňa, skálie*); posesívne kompozitá typu *horenos, krutichvosť*; d) metonymické a metaforické pomenovania (*orech* „plod stromu orech“, *plášť* „obal“). Derivačnú bázu majú sufixálne deriváty (*knižka, drevený*) a napokon lexikálnou bázou sa vyznačujú: a) kompozitá (*veľkometsto, drevovýroba*); b) prefixálne deriváty (*prerobiť, predzápas*), c) viacslovné pomenovania (*nevynútená chyba, pena na holenie*).

Medzi významné práce z oblasti derivačnej sémantiky treba zaradiť aj štúdie Nicol Janočkovej. Okrem spomínanej štúdie o onomaziologickej štruktúre slovesných lexém (2009b) sú to práce o kosémii predponových slovies (2002), distributívach (2004a), frekventatívach (2012), o slovo tvorných a sémantických aspektoch slovesného vidu (2004b, 2009a).

V nadväznosti na svoju priekopnícku prácu o deverbatívnom odvodzovaní (Buzássyová, 1974) K. Buzássyová publikovala štúdiu o sémantickej podmienenosti a určenosti slovo tvorných paradigmat (Buzássyová, 2001), kde predstavila dôležitý pojem typovej paradigmy. Ten charakterizuje ako súbor konkrétnych paradigmat – „sémantických miest“, v ktorých je reprezentovaný ten istý súhrn slovo tvorných významov. Napr. typovú paradigmatu adjektív s významom farby tvoria slovo tvorné významy: pomenovanie abstrahovaného príznaku (*zeleň, beloba*), prechodné sloveso s významom „robiť akým“ (*bieliť, zazeleniť*), neprechodné sloveso s významom „stať sa akým“ (*ozelenieť, obelieť*), sloveso s významom prejavovať istý príznak, „javiť sa akým“ (*zelenat' sa, beliet' sa*), nositeľ príznaku – osoba alebo neosoba (*zelenáč*), modifikačné adjektívum – deminutívne, augmentatívne (*bielučký, zelenkavý*). Problematike desubstantívnych slovies sa venovali Ľ. Liptáková (2002, 2004a, 2004b, 2005a, 2005b), J. Horecký (2003c) či N. Janočková (2006).

K typológii a systematike slovo tvornej paradigmatiky prispel aj J. Furdík, ktorý vymedzil a charakterizoval pojem/termín slovo tvorný útvar ako zoskupenie lexém spätých vzťahom slovo tvornej motivácie. Autor vymedzil dva typy útvarov: rovnakokoreňové – slovo tvorný rad, slovo tvorná paradigmat, slovo tvorné hniezdo; rôznokoreňové – slovo tvorný typ, onomaziologická kategória, typ onomaziologickej kategórie (Furdík, 2004). Slovo tvorné hniezda v slovenčine spracúva Slovník koreňových morfémov slovenčiny (porov. ďalej).

Problematiku slovo tvornej charakteristiky adjektívnej lexiky najväčšmi rozvinula M. Nábelková v monografii VZŤAHOVÉ ADJEKTÍVA V SLOVENČINE (FUNKČNO-SÉMANTICKÁ ANALÝZA DESUBSTANTÍVNYCH DERIVÁTOV) (Nábelková, 1993a), ako aj v celom

rade štúdií (napr. Nábělková 1990, 1991, 1993b, 1993c, 1995, 1996, 1997, 1999a, 1999b, 2000, 2007). V súlade so svojou ďalšou výskumnou orientáciou (česko-slovenské a slovensko-české jazykové kontakty) sa M. Nábělková venovala aj konfrontácii týchto dvoch jazykov v oblasti adjektívnej lexiky (porov. ďalej). Výsledky jej výskumu poskytujú komplexný obraz fungovania slovotvorne motivovaných adjektív – autorka problematiku pertraktovala z rozličných strán – paradigmatica, sémantické posuny (najmä metaforizácia), spájateľnosť, fungovanie v texte, vzťah k jazykovej norme, internacionalizácia, interlingválne a historické súvislosti. Navyše, v súvislosti s realizáciou viacväzkového SLOVNÍKA SÚČASNÉHO SLOVENSKEHO JAZYKA M. Nábělková publikovala aj zásady spracovania desubstantívnych adjektív v tomto lexikografickom diele (Nábělková, 2008).

V rámci viacaspektovej analýzy prísloviek (sémantika, paradigmatica, syntagmatika, morfosyntaktické vlastnosti) J. Šikra pozornosť venuje aj slovotvorným súvislostiam tohto slovného druhu, a to najmä v štúdiách DERIVAČNÉ VZŤAHY SPÔSOBOVÝCH A ZRETELOVÝCH ADVERBIÍ A ADJEKTÍV (1988a) a SLOVOTVORNÁ INTERPRETÁCIA ADVERBIÁLNYCH FORMANTOV (1988b), ktoré síce vyšli tesne pred rokom 1989, ale tematicky a teoreticko-metodologicky tvoria jeden celok s autorovými prácami, ktoré spadajú do sledovaného obdobia, ide jednak o kapitolu v DSZ o dynamických tendenciách vo vývine prísloviek (s. 217 – 229), jednak o monografiu SÉMANTIKA SLOVENSÝCH PRÍSLOVIEK (1991).

Významnú úlohu v dynamike súčasných slovanských jazykov zohráva tvorenie zložených slov. Na túto skutočnosť sa upozorňuje už v DSZ (s. 229 – 241), kde sa charakterizuje podstata kompozície (kompozitá sa analyzujú z hľadiska morfematickej a derivačnej štruktúry), vymenúvajú sa produktívne typy zložených substantív a adjektív a poukazuje sa na vysokú produktivnosť tzv. hybridných kompozít, resp. kvázikompozít (autor kapitoly, J. Bosák, navrhuje aj termín internacionálne kompozitum). Na tento výklad po takmer 15 rokoch nadviazala K. Buzássyová v štúdií ZLOŽENÉ SLOVÁ Z HĽADISKA INTERNACIONALIZÁCIE A INOVÁCIÍ (2003). Tu zdôraznila značný dosah procesu internacionalizácie na túto zložku lexiky, poukázala na jej systémové aj štylisticko-komunikačné parametre (zvyšujúci sa počet jednotiek s prefixoidným komponentom, veľká kombinovateľnosť cudzích komponentov s domácimi komponentmi, pričom vo viacerých prípadoch sa zo synchronného pohľadu prevzaté komponenty prestávajú pociťovať ako cudzie, kolísanie v písaní zložených slov, najmä adjektív); o procesoch internacionalizácie (a vyvažovacom procese nacionalizácie) v oblasti tvorenia slov porov. kapitoly v kompendiu SŁOWOTWÓRSTWO / NOMINACJA. KOMPARACJA SYSTEMÓW I FUNKCJONOWANIA WSPÓŁCZESNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH (2003, s. 49 – 58, 152 – 159), ktorých spoluautorkou je K. Buzássyová. Fungovaním sémantickej zložky kompozít sa zaoberá K. Buzássyová v štúdií KOMBINATORIKA WYZNAMÓWÝCH KONSTITUENTÓV V KOMPOZITÁCH (2002).

Dôležitú štúdiu, prinášajúcu ďalšie impulzy do skúmania kompozít, publikovali M. Sokolová – M. Ivanová – K. Vužňáková (2005), ktoré si všimli analógie a diferencie medzi tvorením derivátov a kompozít, formálnu štruktúru zložených slov zosystemizovali v podobe slovotvorných vzorcov, analyzovali kompozičné slovotvorné postupy, onomaziologické kategórie a typy onomaziologických kategórií – okrem tradičných kompozičných typov (integrácia, modifikácia, mutácia) vymedzili aj prechodné typy (integračno-modifikačný, integračno-mutačný, modifikačno-mutačný). Osobitnú pozornosť venujú kvázikompozitám.

Analýze kompozít z rozličných aspektov (systémovo-lingvistických, kognitívnych, aplikačných) sa systematicky venovala a venuje K. Vužňáková (porov. napr. 2006b, 2010, 2011a, 2011b, 2012b, 2012c). Završením jej snahy je nateraz monografia *KOMPOZITÁ V SLOVENČINE* (2012a). Túto problematiku prezentuje z pomerne širokej interdisciplinárnej perspektívy (okrem lingvistických východísk aplikuje aj pohľad filozofie, prístupy kognitívnych vied a ontogenézy reči). Ďalej analyzuje kompozitá v systéme jazyka (z hľadiska formálnej a obsahovej štruktúry, ako aj z hľadiska vzťahu medzi slovotvorným a lexikálnym významom), sústredenú pozornosť venuje lexikografickému opisu kompozít v slovenčine, ktorú predstavila aj na webovej stránke (porov. časť II. tejto štúdie), ako aj problematike kompozície z hľadiska kognície a reči.

Literatúra

- BUZÁSSYOVÁ, Klára: K triedeniu koreňových morfémm transformácnou metódou. In: *Jazykovedný časopis*, 1969, roč. 20, č. 1, s. 33 – 49.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: *Sémantická štruktúra slovenských deverbatív*. Bratislava: Veda 1974.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Súvzťažnosť pojmov transpozícia, syntaktická derivácia, nominalizácia ako reflex vzťahu tvorenia slov a syntaxe. In: *Wortbildung: interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand. Materialien in der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slavistenkomitee Innsbruck*, 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. Ed. I. Ohnheiser. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck 2000, s. 145 – 155.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Slovtvorné paradigmy: ich sémantická podmienenosť a určenosť. In: *Studia Academica Slovaca*. 30. Ed. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 2001, s. 72 – 82.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Kombinatorika významových konštituentov v kompozitách. In: *Slavische Wortbildung. Semantik und Kombinatorik. Materialien der 5. Internationalen Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slavistenkomitee. Lutherstadt Wittenberg*, 20. – 25. September 2001. Ed. S. Mengel. Münster – Hamburg – London: LIT Verlag 2002, s. 181 – 192.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Zložené slova z hľadiska internacionalizácie a inovácií. In: *Jazykovedný časopis*, 2003, roč. 54, č. 1 – 2, s. 31 – 50.
- FURDÍK, Juraj: O tvorení názvov deja a výsledku deja v štúrovskom období. In: *Jazykovedný zborník venovaný VI. slavistickému kongresu*. Red. J. Dzurenda et al. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1968, s. 89 – 106.
- FURDÍK, Juraj: O tvorení niektorých deverbatív v matičnom období. In: *Jazykovedný zborník venovaný prof. PhDr. Štefanovi Tóbkovi, CSc., k šesťdesiatym narodeninám*. Red. P. Bungarič et al. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1969, s. 85 – 101.

- FURDÍK, Juraj: Zo slovotvorného vývoja slovenčiny. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1971.
- FURDÍK, Juraj: Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie. Levoča: Modrý Peter 1993.
- FURDÍK, Juraj: Jazykový status slovotvorne motivovaného slova. In: *Studia Philologica*. 3. Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafárikanae. Red. Z. Stanislavová et al. Prešov: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Pedagogická fakulta v Prešove 1996, s. 48 – 56.
- FURDÍK, Juraj (1998a): Motivačná intencia slova. In: *Slovenská reč*, 1998, roč. 63, č. 6, s. 321 – 329.
- FURDÍK, Juraj (1998b): Zmeny v jazykových podsystemoch (čiastkových normách). Slovotvorné zmeny. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich*. Slovenský jazyk. Red. J. Bosák. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej 1998, s. 52 – 68.
- FURDÍK, Juraj (1999a): Synergická povaha slovotvornej motivácie. In: *Neue Wege der slavistischen Wortbildungsforschung*. / Novýje puti izučenija slovoobrazovanija slavjanskich jazykov. 2. Tagung der Internationalen Kommission für slawische Wortbildung. Magdeburg 9. – 11. 10. 1997 / Vtoroje zasedanie Meždunarodnoj komisii po slovianskomu slovoobrazovaniju. Ed. R. Belentschikow. Frankfurt am Main: Peter Lang 1999, s. 73 – 82.
- FURDÍK, Juraj (1999b): Zur Entwicklung der slowakischen Wortbildung in den Jahren 1780 – 1914. In: *Wiener Slawistisches Jahrbuch*, 1999, roč. 45, č. 1, s. 29 – 40.
- FURDÍK, Juraj: Slovanská slovotvorba z hľadiska všeobecnej jazykovedy. In: *Wortbildung: interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand / Slovoobrazovanie v jeho otáčaní k druhým sféram jazyka*. Materialien der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee. Innsbruck 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor' Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. / Igoru Stepanoviču Uluchanovu k 65-letiju so dňa raždenija. Ed. I. Ohnheiser. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck 2000, s. 7 – 10.
- FURDÍK, Juraj: K onomaziologickej štruktúre slovotvorne motivovaného slova. In: *Slawische Wortbildung. Semantik und Kombinatorik*. (Materialien der 5. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee. Lutherstadt, Wittenberg 20. – 25. september 2001). Ed. S. Mengel. Münster – Hamburg – London: LIT Verlag 2002, s. 113 – 123.
- FURDÍK, Juraj: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov: Náuka 2004.
- FURDÍK, Juraj: Život so slovotvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedeľných sedemdesiatin. Eds. M. Ološtiak – L. Gianitsová-Ološtiaková. Košice: Vydavateľstvo LG 2005.
- HORECKÝ, Ján: Základy slovenskej terminológie. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1956. 146 s.
- HORECKÝ, Ján: *Semantics of Derived Words*. Prešov: Filozofická fakulta v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach 1994. 74 s.
- HORECKÝ, Ján (1999a): Onomaziologická interpretácia tvorenia slov. In: *Slovo a slovesnosť*, 1999, roč. 60, č. 1, s. 6 – 12.
- HORECKÝ, Ján (1999b): Sloveso deliť a jeho odvodeniny. In: *Kultúra slova*, 1999, roč. 33, č. 1, s. 8 – 13.
- HORECKÝ, Ján (1999c): Sloveso platiť a jeho odvodeniny. In: *Kultúra slova*, 1999, roč. 33, č. 4, s. 211 – 215.
- HORECKÝ, Ján: Slová čin – činiť a ich okolie. In: *Kultúra slova*, 2002, roč. 36, č. 5, s. 257 – 261.
- HORECKÝ, Ján (2003a): Onomaziologická štruktúra slovenčiny. *Spisy SJS* 5. Ed. S. Ondrejovič. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2003.
- HORECKÝ, Ján (2003b): Mená osôb s príponou *-ník*. In: *Kultúra slova*, 2003, roč. 37, č. 1, s. 7 – 10.
- HORECKÝ, Ján (2003c): Slovesá odvodené od podstatných mien. In: *Kultúra slova*, 2003, roč. 37, č. 6, s. 333 – 336.
- HORECKÝ, Ján: Onomaziologická teória tvorenia slov. In: *Studia Academica Slovaca*. Ed. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 2001, s. 109 – 115.
- HORECKÝ, Ján: Typy onomaziologickej bázy. In: *Výraz a význam v jazyku*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2008, s. 87 – 90.

- HORECKÝ, Ján – BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján et al.: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda 1989.
- JANOČKOVÁ, Nicol: O kosémii predponových slovies. In: *Slovenská reč*, 2002, roč. 67, č. 6, s. 321 – 329.
- JANOČKOVÁ, Nicol (2004a): Tretia tvár distributívnosti. In: *Varia*. 11. Zborník materiálov z XI. kolokvia mladých jazykovedcov (Spišská Nová Ves 28. – 30. 11. 2001). Zost. M. Šimková. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV 2004, s. 246 – 252.
- JANOČKOVÁ, Nicol (2004b): Slovtvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine. (K štatútu slovesného vidu v slovenčine). In: *Slovenská reč*, 2004, roč. 69, č. 2, s. 65 – 84.
- JANOČKOVÁ, Nicol: Problém identifikácie slovnodruhovej odvodenosti niektorých slovies (desubstantívne slovesá). In: *Varia*. 13. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 3. – 5. 12. 2003). Zost. M. Šimková – K. Gajdošová. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2006, s. 120 – 125.
- JANOČKOVÁ, Nicol (2009a): Verbálny aspekt a motivačné možnosti slovesa. In: *Aspektuálnosť a modalnosť v slovenčine* [online]. Ed. M. Ivanová. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2009, s. 111 – 142 [cit. 4. 12. 2009]. Dostupné na: <<http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ivanova1/index.html>>.
- JANOČKOVÁ, Nicol (2009b): Poznámky k onomaziologickej štruktúre slovies. In: *Varia XVI. Zborník materiálov z XVI. kolokvia mladých jazykovedcov. Časť A-Papiernička* 8. – 10. 11. 2006. Ed. G. Múcsková. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2009, s. 214 – 224.
- JANOČKOVÁ, Nicol (2012): Frekventatíva v gramatike a v slovníku. In: *Slovo v slovníku. Aspekty lexikálnej sémantiky – gramatika – štylistika (pragmatika)*. Na počesť Alexandry Jarošovej. Eds. K. Buzássyová – B. Chocholová – N. Janočková. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2012, s. 171 – 183.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila: Motivačné východiská desubstantívnych slovies. In: *Varia*. 9. Zborník materiálov z IX. kolokvia mladých jazykovedcov. Modra-Piesok 1. – 3. 12. 1999). Eds. M. Nábělková – M. Šimková. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV 2002, s. 113 – 116.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila (2004a): Onomaziologické kategórie desubstantívnych slovies. In: *Slovenčina na začiatku 21. storočia. Na počesť profesora Ivora Ripku*. Ed. M. Imrichová. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Fakulta humanitných a prírodných vied 2004, s. 96 – 101.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila (2004b): K tvoreniu desubstantívnych slovies v súčasnej slovenčine. In: *Slovo o slove. Zborník Katedry slovenského jazyka a literatúry PU v Prešove*. 10. Ed. Ľ. Sičáková. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2004, s. 34 – 41.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila (2005a): Preferované typy desubstantívnych slovies v súčasnej slovenčine. In: *Západoslovenské jazyky v 21. storočí. Zborník vedeckovýskumných prác. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – Ostravská univerzita v Ostrave – Uniwersytet Śląski w Katowicach*. Ed. P. Odaloš. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela 2005, s. 99 – 108.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila (2005b): Preferované typy desubstantívnych slovies v súčasnej slovenčine (s čiastočným uplatnením konfrontačnému slovensko-českého prístupu). Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, katedra českého jazyka a literatúry s didaktikou 2005. Dostupné na: <<http://www.osu.cz/fpd/kcd/hoste/liptakova/pdf>>.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira: K niektorým aspektom expanzie vzťahových adjektív v súčasnej slovenčine. In: *Dynamické tendencie v jazykovej komunikácii. Materiály z vedeckej konferencie konanej v Smoleniciach* 23. – 25. mája 1988. Ed. J. Bosák. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 1990, s. 62 – 68.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira: Anketový výskum spätelnosti rovnakokoreňových prídavných mien. In: *Slovenská reč*, 1991, roč. 56, č. 5 – 6, s. 276 – 287.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira (1993a): Vzťahové adjektíva v slovenčine. (Funkčno-sémantická analýza desubstantívnych derivátov.) Bratislava: Veda 1993.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira (1993b): Desubstantívne adjektívum a text. In: *Text a kontext. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Text v priestore jazykovej komunikácie. Text v priestore literárnej*

- komunikácie. Text v priestore didaktickej komunikácie. Prešov 18. – 19. novembra 1993. Red. F. Ružák. Prešov: Pedagogická fakulta v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach 1993, s. 34 – 42.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra (1993c): Anketový výskum spätosti rovnakokoreňových prídavných mien II. In: Slovenská reč, 1993, roč. 53, č. 2, s. 77 – 89.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: Variantnosť rovnakokoreňových slov. (Z výsledkov anketového výskumu.) In: Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny. Red. S. Ondrejovič – M. Šimková. Bratislava: Veda 1995, s. 88 – 100.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: Slovtvorba adjektív v textových súvislostiach. In: Fungovanie jazykových prostriedkov v texte. Red. E. Krošláková. Nitra: Vysoká škola pedagogická v Nitre 1996, s. 37 – 47.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: Slovtvorná potencialita a lexikálna norma. (Niekoľko pohľadov na adjektívnu lexiku.) In: Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy. Sociolinguistica Slovaca. 3. Red. S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 1997, s. 252 – 267.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra (1999a): Internacionálne v novej adjektívnej lexike v slovenčine. In: Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti. Ed. J. Bosák. Bratislava: Veda 1999, s. 100 – 115.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra (1999b): Okolo adjektívnej metafory. In: Pange lingua. Zborník na počesť Viktora Krupu. Eds. J. Genzor – S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 1999, s. 159 – 178.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: Krkoška mámvivá – kdeže si žije? (Dávka slovtvornej lyriky.) In: Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Na počesť profesora Jána Horeckého. Red. K. Buzássyová. Bratislava: Veda 2000, s. 465 – 474.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: „*Músi, báseňné panni*.“ Spätňý pohľad na adjektívnu slovtvorbu. In: Lexikálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka, CSc. Prešov 5. decembra 2000. Ed. M. Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG 2007, s. 60 – 74.
- NÁBĚLKOVÁ, Míra: Futbalový, futbalovejší a iné... K niektorým otázkam spracovania desubstantívnych adjektív v Slovníku súčasného slovenského jazyka. In: Lexikografie v kontextu informačnej spoločnosti. Eds. A. Rangelova – J. Světlá – A. Jarošová. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i 2008, s. 73 – 93.
- OLOŠTIK, Martin: Eudovít Novák, Miloš Dokulil, Juraj Furdík a onomaziologické inšpirácie. In: Časopis pro moderní filologii, 2010, roč. 92, č. 1 – 2, s. 29 – 37.
- OLOŠTIK, Martin: Onomaziologická štruktúra lexikálnych jednotiek. In: Od morfému ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia. Eds. L. Sisák – M. Ološtiak. Prešov: Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove 2013, s. 9 – 89.
- PLESKALOVÁ, Jana et al.: Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky. Praha: Academia 2007.
- SŁOWOTWÓRSTWO / NOMINACJA. KOMPARACJA SYSTEMÓW I FUNKCJONOWANIA WSPÓŁCZESNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH. 1. Red. I. Ohnheiser. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej 2003.
- SOKOLOVÁ, Miloslava: Vzťah slovnodruhových a onomaziologických kategoriálnych významov. In: Sprachliche Kategorien und die slawische Wortbildung. Slawische Forschungen und Texte 6. Eds. H. Burkhardt – A. Nagórko. Hildesheim – Zürich – New York: Georg Olms Verlag 2007, s. 178 – 195.
- SOKOLOVÁ, Miloslava – IVANOVÁ, Martina – VUŽŇÁKOVÁ, Katarína: Prínos Slovníka koreňových morfému slovenčiny k teórii kompozit. In: Jazykovedný časopis, 2005, roč. 56, č. 2, s. 99 – 126.
- ŠIKRA, Juraj (1988a): Derivačné vzťahy spôsobových a zreteľových adverbií a adjektív. In: Slovenská reč, 1988, roč. 53, č. 3, s. 129 – 139.
- ŠIKRA, Juraj (1988b): Slovtvorná interpretácia adverbiálnych formantov. In: Slovenská reč, 1988, roč. 53, č. 4, s. 217 – 220.
- ŠIKRA, Juraj: Sémantika slovenských prísloviek. Bratislava: Veda 1991.

- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2009a): Binárnosť a ternárnosť onomaziologickej a onomatologickej štruktúry slovo tvorne motivovaného slova. In: Współczesne języki słowiańskie. Tom 3 Języki zachodniosłowiańskie w XXI wieku. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2009, s. 273 – 281.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2006b): Slovo tvorné (onomaziologické) kategórie a slovo tvorný význam derivátov a kompozit v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 2006, roč. 57, č. 1, s. 13 – 32.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína: Výskum kompozit v slovenčine a češtine ako východisko kognitívneho prístupu k vyučovaniu slovo tvorby. In: Čeština – jazyk slovanský 4. Sborník příspěvků z webové konference s mezinárodní účastí konané 20. 9. - 31. 10. 2010. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě 2010, s. 208 – 219.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2011a): Kompozitá v detskej reči, jazykovom systéme a lexikografickom spracovaní. In: Vidy jazyka a jazykovedy. Na počesť Miloslavy Sokolovej. Eds. M. Ološtiak – M. Ivanová – D. Slančová. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011, s. 276 – 284.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2011b): Výskumom kompozit k diagnostike a stimulácii detskej reči v predškolskom veku alebo Edukačná hra ako výsledok poznania jazyka a ontogenézy reči. In: Hra v predprimárnej edukácii. Zborník z vedecko-odbornej konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta 2011, s. 482 – 500.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2012a): Kompozitá v slovenčine. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta 2012.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2012b): Sloboda a hranice jazyka na pozadí kompozície v slovenčine. In: Slovo a obraz v komunikaci s dětmi. Sloboda jazyka – jazyk svobody. Sborník příspěvků z odborné konference pořádané katedrou českého jazyka a literatury s didaktikou PdF OU a Kabinetem literatury pro mládež, jazykové a literární komunikace PdF OU 21. a 22. června 2012. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity 2012, s. 64 – 77. [Elektronický zdroj.]
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína (2012c): Štatistické údaje o kompozícii v jazyku a ontogenéza reči. In: Komplexnosť a integrita v predprimárnej, primárnej a špeciálnej edukácii. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou organizovanej Pedagogickou fakultou PU pri príležitosti 15. výročia založenia Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 20. – 21. september 2012. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 420 – 427. [Elektronický zdroj.]

Pramene

- BEHÝLOVÁ, Júlia – SMETANOVÁ, Yulia: Slovenskí jazykovedci. Súborná osobná bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (2001 – 2005). Bratislava: Veda 2009.
- DVONČ, Ladislav: Slovenskí jazykovedci. Súborná osobná bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1986 – 1995). Bratislava: Veda 1998.
- DVONČ, Ladislav: Slovenskí jazykovedci. Súborná osobná bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1996 – 2000). Bratislava: Veda 2003.

Štúdia je súčasťou grantového projektu VEGA 1/0255/12 *Komplexné spracovanie slovo tvorby súčasnej slovenčiny (na materiáli Slovníka koreňových morfémy slovenčiny)*